

Bevægelsesglæde – en vej til *barnets perspektiv*

af Tina Lauritsen

Leder i dagtilbuddet Solhjem, Aarhus. Cand.mag., terapeut og forfatter. tinalauritsenforlag.dk

Børnene erfarer verden gennem kroppen og sanserne. Kroppen taler, og gennem dens sprog kan vi opleve barnets perspektiv. Lige fra de største fysiske udfoldelser til den sjælelige bevægelse, der viser sig som små tegn i ansigtet, får vi et indblik i barnets egen oplevelsesverden.

Jeg krydser gennem haverne mellem Solhjems huse. En pige hænger akrobatisk fra en gren i det store træ, hun vender ansigtet mod mig og lyser op i et smil. "Hej, Tina", råber hun. Smilet indtager også mig ved det herlige syn. "Hej med dig", siger jeg, og hun løfter sig op på grenen igen og sender mig et stolt smil tilbage. På gyngen er en dreng i fuld fart mod højden. "Se, jeg gynger", råber han, da jeg går forbi. "Ja, ih hvor du gynger", svarer jeg tilbage, "det er bare skønt at gyngel!" I haven ved siden af er to smådrengene intenst i gang med deres små fejekoste. De kigger op på mig med røde kinder, da jeg går forbi. "Sikke I arbejder", siger jeg. Deres ansigter lyser op i store smil, og så lægger de ekstra kraft i kostene.

Egentlig var min passage gennem haverne blot et lille mellemrum – en rejse mellem A og B af vigtige voksenting, der skal ordnes. Men det forandrede sig undervejs. For netop *det her* er det, det hele handler om. Dette er det *egentlige* og grunden til, at vi er her og engagerer os i det pædagogiske arbejde hver dag.

Genkendelig livsglæde

I korte øjeblikke var børnene og jeg sammen i en gensidig oplevelse. Det var den smittende glæde ved bevægelse, vi dér var sammen om. Børnenes umiddelbare glæde og begejstring mindede mig om, hvordan jeg selv oplevede den samme glæde, da jeg var barn. Erindringen sender mig tilbage til min barndoms baghave, hvor gyngerne var en kilde til boblende fryd. Jeg elskede at gyngel højt, og jeg legede en leg, der handlede om at springe langt: Allerhøjest oppe slap jeg gyngen og fløj ud i luften og landede på græsset foran gyngerne. Jeg elskede den leg! At jeg med min egen kraft kunne komme højere og højere op og så til sidst beslutte mig for at springe. Vægtløsheden i springet, følelsen af kraft og kropsbeherskelse i landingen på to ben i græsset.

Måske er erindringen om barnet i os noget af det vigtigste, vi som voksne kan have med os i samværet med børn. At huske på, hvordan bevægelsens livsglæde boblede i kroppen og forsøge at få den til stadig at være hos os. Fordi den erindring bringer os tættere på, hvordan det opleves at være barnet lige her og lige nu. Forbindelsen hjælper os med at værne om det, som også kaldes *barnets perspektiv*, og som har en helt central plads i den gældende dagtilbudslov (§ 7, stk. 1 samt § 8, stk. 3 og 7).

Koppen i pædagogikken

Steinerpædagogikken er en pædagogik med mange overleverede praksisser. Indsigt i barnets udvikling og dannelsesrejse danner afsæt for pædagogiske intentioner om alt det gode, vi skal gøre med og for børnene. Intentionerne har overlevet som pædagogisk praksis gennem et århundrede. Det er et stærkt fundament. Men værdien af den praksis hviler på, at vi kan bevare fornemmelsen for og indlevelsen i barnets egen oplevelsesverden. Det kan alle typer af bevægelse hjælpe os med –

lige fra kropslige udfoldelser med de allerstørste armbevægelser til den sjælelige bevægelse, der viser sig som små tegn i ansigtets træk og glød. Kroppen taler, og gennem dens sprog oplever vi barnets perspektiv. Vi mærker barnets umiddelbare og uforstyrrede livsglæde. Den, som stille og roligt udvikler selvforømmelse og selvværd, og den som også vækker resonans i os selv og får vitaliteten til at vibrere imellem os. Her mærker vi pædagogikkens kvalitet.

Kroppen i verden

Steinerpædagogikken er en erfaringsbaseret pædagogik. Det er helt centralt for den pædagogiske praksis, at barnet lærer verden og sig selv at kende gennem sine umiddelbare kropslige og sanselige erfaringer.

I 1950'erne udviklede filosofen Maurice Merleau-Ponty en kropsligt orienteret version af fænomenologien, som er den videnskabsteori, steinerpædagogisk praksis især trækker på. Som alle fænomenologer var han optaget af det enkelte menneskes *væren-i-verden*, og altså med dets subjektive erfaringsverden som afsæt. I hans kropsfænomenologi viste han, at kroppen er menneskets mest umiddelbare erfaringsrum og dermed dets udgangspunkt for væren. Han kaldte kroppens erfaringer for *pre-refleksive*, altså før-bevidste. Før refleksionen finder sted, har kroppen allerede sanset og skabt mening. Med Merleau-Ponty kan vi sige, at nok *har* vi en krop som redskab for vores intentioner, men vi *er* også en krop, fordi alle vores erfaringer og erkendelser går gennem den. Viden *inkorporeres* i os – ofte uafhængigt af vores bevidsthed, hvor det bliver til det, vi kalder for tavs viden. Merleau-Ponty var en af de tidlige stemmer, der tog et opgør med den dualistiske tænkning, der med adskillelsen af krop og bevidsthed har domineret vores del af verden i århundreder. I hans forståelse er de to en uadskillelig enhed, kroppen er blot tidligere på færde end bevidstheden.

Merleau-Pontys tanker fik ikke så stor gennemslagskraft i hans samtid. Senere udvikledes flere kropsintegrerende teorier på skuldrene af hans tænkning, bl.a. *embodimentteorien*, som tog sine første skridt i 1970'erne. I Danmark har professor Kjeld Fredens gjort den teori både alment kendt og praksisnær med bogen "Læring med kroppen forrest" fra 2018. Gennem det sidste halve århundrede har neurologisk og psykologisk forskning og ikke mindst fx Daniel Sterns vigtige spædbarnsforskning underbygget disse tanker om at gå vejen med og gennem kroppen i tilgangen til læring og dannelse.

Pædagogik i bevægelse

Der kan være langt fra visionære tanker til den praktiske virkelighed, og i den almene pædagogik har det været trægt. Men tiden går, og perspektiver forrykker sig efterhånden. Hvor steinerpædagogikken igennem et århundrede har praktiseret en indlevelsfuld og kropslig-sanselig pædagogik, synes samtiden at være blevet moden for den måde at se barnets udvikling og læring på.

For nyligt erfarede jeg, at Merleau-Pontys kropsfænomenologi nu er placeret helt centralt i almen pædagoguddannelse – og dermed i den pædagogiske ballast, som kommende pædagoger sendes ud i verden med. Det glæder mig umådeligt meget på børnenes og på den fremtidige pædagogiks vegne. Den tilgang til læring, som længe har været domineret af et fokus på kognitive færdigheder, er på mange stræk afløst af den levende krop. At udtrykket *bevægelsesglæde* er blevet en del af bekendtgørelsen om pædagogiske mål og indhold i læreplanen vidner samtidigt om, at bevægelse anerkendes som noget, der har værdi i sig selv. Det har sit eget liv og er ikke instrument for mere værdsatte læringsområder.

Det fortæller noget om, at steinerpædagogikken måske mere end nogensinde før er på bølgelængde med tidens almene tanker om god pædagogik. Den seneste tids opgør med digitale medier i skole

og dagtilbud er blot endnu et træk i den aktuelle udvikling: Det er ud med skærmene og deres endimensionelle kommunikation og ind med de analoge kroppe, der erfarer, lærer, sanser og begejstres.

Grethe Sandholm er lektor på pædagoguddannelsen og ekspert i leg, bevægelse og pædagogisk idræt. Hun siger: "Alle har brug for bevægelse – at bevæge sig og blive bevæget. Børn har brug for pædagoger, der kan bevæge og lade sig bevæge." Ét af hendes centrale statements er "krop imiterer krop", og at pædagoger derfor må blive de levende kroppe, som børnene kan imitere. Det er steinerpædagogikkens begreb om efterligning omsat til almen pædagogik i det 21. århundrede. Det er tid til at gå dialogen i møde. Lad os bevæge os og blive bevæget af hinanden.

Litteratur:

Fink-Jensen, Kirsten: "Stemthed og levet krop" i *Musikalsk læring : Konferencerapport i Dansk Netværk for Musikpædagogisk Forskning*. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, 2002.

Fredens, Kjeld: *Læring med kroppen forrest*. Hans Reitzels Forlag, 2018.

Lauritsen, Tina: *FANTOM – om krop og tab*. Tina Lauritsen Forlag, 2020.

Lund, Ole og Jens-Ole Jensen: *Sans for bevægelse. Livsnerven i pædagogisk arbejde*. Hans Reitzels Forlag, 2020.

Merleau-Ponty, Maurice: *Kroppens fænomenologi*. Det lille Forlag, 2009.

Qvesel, Jens: "Jeg kroppe, altså er jeg" i *Weekendavisen* nr. 47, 21.11.2008.

Sandholm, Grethe: "Pædagogen som kropslig kulturformidler via pædagogisk idræt" i *Pædagogisk idræt i vuggestue og børnehave*. Dafolo A/S, 2012.

Stern, Daniel: *Barnets interpersonelle verden*. Hans Reitzels Forlag, 2005.